

MAKTAB TA'LIM MUHITIDA ZO'RAVONLIKNING OLDINI
OLISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Razoqova Go'zal Xasanovna

Toshkent shahar Chilonzor tuman 162-maktab amaliyotchi psixologi

Tel:97 798 8990

ANNOTATSIYA

Ko'p yillar davomida butun dunyoda zo'ravonlik va tajovuz muammosi o'rganilmoqda. Har o'n yillikda ularning ko'lami eksponent ravishda o'sib boradi va endi tushunish va qabul qilish oson emas. Maqolada SMOB metodikasi asosida fikrlar keltiriladi. Hamda maktabda zo'ravonlikning oldini olishning psixologik va pedagogic shartlari keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: maktab hayoti, psixologik holat, faoliyat motivi

**ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОФИЛАКТИКИ
НАСИЛИЯ В ШКОЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ**

АННОТАЦИЯ

На протяжении многих лет проблема насилия и агрессии изучается во всем мире. С каждым десятилетием их масштабы растут в геометрической прогрессии, и их уже непросто понять и принять. В статье представлены идеи, основанные на методологии SMOB. Также упоминаются психолого-педагогические условия предотвращения насилия в школе.

Ключевые слова: школьная жизнь, психологическое состояние, мотив деятельности.

**PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF VIOLENCE PREVENTION
IN THE SCHOOL EDUCATIONAL ENVIRONMENT**

ANNOTATION

For many years, the problem of violence and aggression has been studied all over the world. Every decade, their scope grows exponentially, and it is no longer easy to understand and accept. The article presents ideas based on the SMOB methodology. Also, the psychological and pedagogical conditions for preventing violence at school are mentioned.

Key words: school life, psychological state, activity motive

Bolalarga nisbatan zo'ravonlik bo'yicha Jahon hisobotiga ko'ra, dunyoda har o'ninchi maktab o'quvchisi ta'lim muhitida zo'ravonlikka duchor bo'ladi va bu ko'rsatkich har yili oshib boradi, ayni paytda sifat jihatidan turli mamlakatlar uchun noyobdir. 2014-2015 yillarda 27 davlat ishtirok etgan keng ko'lamlı tadqiqot o'tkazildi. Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatdiki, Avstriya maktablarda bezorilikning tarqalishi bo'yicha etakchi hisoblanadi: 11 yoshdan 15 yoshgacha bo'lgan o'g'il bolalarning 22 foizi maktab zo'ravonligi qurboni bo'lishadi. Eng past ko'rsatkich Shvetsiyada topilgan - bunday holatlarning 4 foizi. Rossiya Federatsiyasida erkak bolalarning 18 foizi maktab muhitida zo'ravonlik qurboni bo'lgan [1]. Kriminologik statistika, shuningdek, Rossiyada patologik xulq-atvor shakllarining sezilarli darajada o'sishini ko'rsatadi, xususan, jinoyatchilik, giyohvandlik, zo'ravonlik va boshqalar. Bu tasodif emas. Zamonaviy dunyoning rivojlanish tendentsiyalari: mobilizatsiya, robotlashtirish, raqamlashtirish, kuch va raqobatbardosh ustunliklarning namoyon bo'lishiga e'tibor, mustahkamlashga hissa qo'shadi.

Shu bilan birga, jismoniy va psixologik zo'ravonlik va getero-agressiya asabiy taranglikni bartaraf etish va stress bilan kurashishning o'ziga xos usuliga aylanadi. Ushbu ijtimoiy-madaniy vaziyatda maktabning ta'lim maydoni mavjud ijtimoiy munosabatlar tizimini va uning psixologik mazmunini aks ettiradi. Maktab tizimining o'zi to'g'ridan-to'g'ri majburlash, qat'iy xatti-harakatlar chegaralarini qurish, inson erkinligini cheklash bilan bog'liq va ko'pincha shaxsni bostirish bilan bog'liq bo'lib, buning natijasida maktab makonida shaxsning himoya mexanizmi sifatida tajovuz eng aniq ifodalangan. [2]. Shu bilan birga, maktabda bolalar zo'ravonligiga qarshi kurashish va oldini olishning samarali usullari hali ishlab chiqilmagan, bu esa uning kuchayishiga olib keladi. Shunday qilib, zo'ravonlik tobora tizimli, uzoq va aniq bo'lib bormoqda, bu zo'ravonlikning ta'rifi. Sinfdan tashqari mashg'ulotlar sonini cheklash, o'rganishga e'tibor berish va yomon hodisa maydoni bolalarning tajovuzkorligini ta'minlovchi vosita bo'lib xizmat qiladi va dushmanlar o'rtasidagi munosabatlarga olib keladi.

Ta'lim sohasida rivojlanayotgan shaxsga nisbatan zo'ravonlik muammosi odamlar o'rtasidagi har qanday munosabatlar tizimida paydo bo'ladigan abadiy muammodir, chunki rol turkumlari va hokimiyat uchun kurash bilan bog'liq. Pedagogik jarayon ishtirokchilarining tajovuzkorligidan xalos bo'lishga emas, balki uning paydo bo'lishiga olib keladigan sabablarni bartaraf etishga, bolalarning ijtimoiy xulq-atvorida konstruktiv vositalarni kengaytirishga, shuningdek, bolalarda ijobiy muhit yaratishga qaratilgan bo'lishi kerak. o'quv jarayoni sub'ektlarini o'z-o'zini ochishga va ularni o'zaro qabul qilish va hurmat qilishga yordam beradigan

maktab maydoni. Shuning uchun dastur bolalarga g'azabni ifoda etishning konstruktiv usullarini o'rgatishni o'z ichiga olishi kerak; o'z-o'zini tartibga solish texnikasi, konstruktiv muloqot; mos kelmaydigan reaksiyalarni (hazil, boshqa odamlarning holatiga e'tiborni qaratish), ijtimoiy va hissiy intellektni qo'zg'atish orqali empatiya, ishonchni shakllantirish; talabalar hayotidagi ijobiy voqealarni o'quvchilarning yoshi va ehtiyojlariga mos keladigan ijtimoiy, mazmunli faoliyat bilan to'ldirish.

XULOSA

Bolalar va o'smirlarning jinsi, yoshi, millati, yashash joyi, shuningdek, viloyat hududiga xos bo'lgan o'ziga xos xususiyatlardan qat'i nazar, bezorilik namoyon bo'lishining universal tendentsiyalari mavjud. Shu sababli, maktabning ta'lim muhitida zo'ravonlikning oldini olish uchun psixologik-pedagogik shart-sharoitlar tizimi, bir tomondan, bezorilik namoyon bo'lishining universal xususiyatlari bilan belgilanishi kerak, ikkinchi tomondan, uni hisobga olgan holda tuzilishi kerak. Maktabning ta'lim muhitida zo'ravonlikning oldini olish dasturi o'quvchilarda tajovuzni konstruktiv boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak va tizimli diagnostika, tuzatish, profilaktika va rivojlantirish vazifalari tamoyillariga asoslanishi kerak; talabalarning yosh-psixologik va individual xususiyatlarini hisobga olish; tsivilizatsiyalashgan psixologik ta'sir usullarining murakkabligi; bevosita ijtimoiy muhitning faol ishtiroki; maktab hayotining voqealarga tayanishi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Butch Losey, Ed. D. Последствия буллинга и рекомендации по экологическому вмешательству // Образовательная политика. - 2012.

2. Самохвалова А.Г., Вишневская О.Н. Насилие в образовательной среде как фактор затрудненного общения подростков // Социальный мир человека. - Вып. 6: Материалы VI Международной научно-практической конференции «Человек и мир: мирозидание, конфликт и медиация в интеркультурном мире», 14-16 апреля 2016 г. / под ред. Н.И. Леонова. - Ижевск: ERGO, 2016. - С. 131-135.

3. Лазман О.Л. Психологические особенности участников буллинга // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. - 2009. - № 105. - С. 159-165.

4. Losey B. Bullying, Suicide, and Homicide. Understanding, Assessment and Preventing Threats for Victims of Bullying. - USA: Routledge, 2011. - 159 p.